DESCARTES: CONCEPTES I VOCABULARI

Escepticisme: moviment filosòfic que consisteix en pensar que, en cas de que existeixi una veritat, el coneixement d'aquesta no és possible.

Mètode: El mètode cartesià serà universal, és a dir, vàlid per totes les disciplines, i estarà basat en la raó. Es tracta de reflexionar a partir de veritats evidents, de forma ordenada, una veritat rere una altra (pas a pas). Per dur-lo a la pràctica necessitem partir d'unes regles (quatre) que caldrà aplicar de manera activa en la investigació de la veritat.

Regla de l'evidència: no acceptarem com a vertadera una cosa que no se'ns presenti de forma clara i distinta en la nostra ment.

Regla de l'anàlisi: hem de dividir els problemes complexos en tantes parts com sigui possible per poder-los solucionar.

Regla de la síntesi: ordenar els meus pensaments, distingint les qüestions simples de les més complexes, i recolzar-nos en les solucions dels problemes simples per a resoldre els més complexes.

Regla de l'enumeració: s'han de fer tantes enumeracions completes i revisions generals com faci falta per evitar les equivocacions.

Dubte metòdic: postura inicial de la filosofia cartesiana. Descartes pretén fonamentar el coneixement per això hem de qüestionar els coneixements rebuts, s'han de tenir en compte els arguments dels escèptics si el que volem és acabar amb l'escepticisme. Per aquesta raó el mètode consisteix en no donar res com a vàlid mentre ho puguem posar en dubte. En l'extrem d'aquesta posició Descartes arriba al dubte hiperbòlic (dubtem de tot, fins i tot de les veritats matemàtiques).

Jo: substància pensant (res cogitans). El jo és la subjectivitat, la identitat personal, la consciència en sentit modern i Descartes diu que és la primera veritat que descobrim dins de l'ordre del coneixement; puc dubtar de tot però la mateixa acció de dubtar em mostra el meu ésser. Dubto, penso i per tant, sóc: *cogito ergo sum*.

Idees: són conceptes, representacions mentals i segons Descartes, n'hi ha de tres classes: adventícies (provenen de l'experiència), factícies (construïm nosaltres combinant altres idees) i les innates (el pensament les posseeix per ell mateix).

Criteri d'evidència: norma per la qual es regeix el coneixement. En un primer moment Descartes ens dirà que el criteri de veritat serà guiar-se per l'evidència: tot allò que percebi de forma clara i distinta serà veritat. En un segon moment, l'aplicació del mètode el condueix a demostrar l'existència de Déu com a ésser dotat de totes les perfeccions: entre aquestes perfeccions hi ha la veracitat, per això, Déu es converteix en criteri d'evidència (Déu, que m'ha creat racional, no pot ser que m'enganyi quan faig un ús adequat de la raó).

Déu: res infinita, és la substància més important. Tot i que en l'ordre del coneixement (ordo cognoscendi) la descobreixo en segon lloc, en l'ordre de les essències (ordo essendi) és la creadora de les altres dues (jo i el món).

Argument de la infinitud: Entre les idees innates hi ha la idea de Déu (idea d'infinit) i aquesta idea precisa una causa adequada a la idea. No la puc haver causat jo perquè sóc finit i limitat, així que la idea d'infinit només la pot haver causat una substància infinita, que és Déu. Déu existeix com a causa de la idea d'infinit que hi ha a la meva ment.

Argument de la causalitat aplicada al jo: Si jo em considero a mi mateix, em descobreixo finit i imperfecte (perquè dubto). Sóc conscient de la meva imperfecció, aleshores qui ha estat la meva causa? No puc ser jo perquè aleshores m'hauria fet com les meves idees innates (perfecte, infinit etc.). Així doncs és evident que no m'he creat a mi mateix sinó que he estat creat per aquell ésser que posseeix les perfeccions que jo conec de manera innata, he estat creat per Déu.

Argument ontològic: Es compara a Déu amb un teorema matemàtic. Si analitzem la idea de triangle, ens adonem que en aquesta idea hi ha implícit que la suma dels seus angles ha de ser igual a 180º. Aleshores, si analitzem la idea de Déu, ens adonem que en ella hi va implícita la seva existència necessària, ja que la idea de Déu remet a la idea de perfecció i la no existència seria una limitació a aquesta perfecció. És més perfecte l'existència que la no existència, per tant, com que la idea de perfecció s'identifica amb Déu, Déu existeix. Déu no es pot pensar sinó com a existent (de la mateixa manera que no podem pensar un triangle que la suma dels seus angles no faci 180º, o una muntanya sense la seva falda). Aquesta prova és una variant de l'Argument ontològic de Sant Anselm.

Món: res extensa, substància que es caracteritza per la seva extensió. Del món només en podem deduir l'existència en sentit mecanicista, no podem parlar de qualitats secundàries (com el color, la forma etc.) perquè són confuses.

Substància: una realitat que existeix de tal manera que no precisa de cap altre per existir. Literalment, aquesta definició és només aplicable a Déu, ja que els éssers finits, pel fet d'haver estat creats i ser conservats per aquest, precisen de Déu. Descartes s'adona d'aquest problema però vol mantenir la definició respecte el món i respecte a la ment, perquè vol subratllar la independència mútua del jo i del món extern.

Glàndula pineal: òrgan humà encarregat de connectar la res extensa (el cos) amb la res cogitans (el jo, l'ànima). Descartes havia de solucionar el tema de la connexió de les dues substàncies en el cas de l'ésser humà i va postular l'existència d'aquesta glàndula que permetia explicar la relació entre l'ànima i el cos.